

Методологічна складова формування інтегральної компетентності майбутнього вчителя географії

К. Б. Борисенко

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, Україна
Corresponding author. E-mail: k.borysenko@physgeo.com

Paper received 21.03.18; Accepted for publication 25.03.18.

<http://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-162VI66-02>

Анотація. У роботі розглядаються проблеми формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії в умовах магістратури. Доведено, що в сучасних умовах цей процес повинен відбуватися на основі створення компетентнісної моделі фахівця з урахуванням загальнонаукових і конкретно наукових підходів, зокрема системного, компетентнісного, андрагогічного та ін. У роботі проведено порівняння навчальних планів магістратури за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» класичного і педагогічного університетів з метою висвітлення протиріч у підготовці фахівців за однією й тією ж спеціальністю в різних вищих навчальних закладах, запропоновано шляхи вирішення цієї нагальної проблеми. Розроблено і представлено алгоритм створення компетентнісної моделі магістра, наголошено на необхідності індивідуалізації навчання як важливої умови надання якісних освітніх послуг замовникам. Особливу увагу приділено формуванню компетентностей майбутнього вчителя географії в процесі виробничих і педагогічних практик.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, компетентнісна модель, майбутній вчитель географії, професійна компетентність, університет.

Вступ. Реалізація Концепції Нової школи України поставила на порядок денний низку актуальних питань, пов'язаних із підготовкою вчителя нового покоління. Ця проблематика також актуалізувалася у зв'язку з обговоренням проекту Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні, де, зокрема сказано, що «проблемою, яка потребує розв'язання, є дисбаланс між запитами українського суспільства на висококваліфікованих педагогічних працівників та реальним станом педагогічної освіти, а також результатами діяльності закладів освіти і готовністю педагогічних працівників до реалізації освітніх реформ в Україні» [2]. Значні трансформації у підготовці вчителя відбулися також під час запровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів (ВНЗ) України компетентнісної парадигми, у відповідності до глобальних тенденцій розвитку освіти. Усе зазначене потребує створення методологічного обґрунтування професійної підготовки вчителя-предметника, зокрема, вчителя географії. Крім того, слід зазначити, що підготовка вчителя у класичних і педагогічних університетах має суттєві відмінності, які заслуговують на увагу у зв'язку із їх суттєвими відмінностями.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання підготовки майбутнього вчителя ґрунтовно висвітлені сьогодні у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Зокрема загальнотеоретичні аспекти підготовки вчителя проаналізовані в роботах В. Андрущенка, М.Гриньової, В.Євдокимова, Ю.Завалевського, В.Кременя, В.Курила, В.Лозової, О.Ляшенка, Н.Ничкало, О.Пехота, О.Попової, Л.Рибалко, О.Савченко, В.Сухомлинського, О.Сухомлинської, Н.Ткачової, В.Шаталова та інших дослідників. Зокрема, В.Кремень у своїх роботах наголошує на тому, що вимоги сучасного суспільства ставлять завдання змінити всю систему підготовки майбутнього вчителя [3, с. 137-142].

Проблеми професійної підготовки вчителів-предметників, в тому числі на засадах компетентнісної парадигми досліджували Н.Бібік, Ю.Бойчук, Л.Гризун, С.Золотухіна, Д.Пашенко, В.Сидоренко,

С.Сисоєва, Г.Токмань, І.Халимон, І.Шумілова та ін. Проблеми підготовки майбутнього вчителя географії розглядали А.Байназаров, С.Бережна, О.Гринченко, О.Жемеров, В.Карпов, В.Корнеєв, В.Левицький, В.Луначек, В.Некос, Г.Обух, Н.Петрова, О.Стадник, Д.Фінаров, І.Черваньов, Б.Чернов та ін.

Зокрема О.Топузов, розглядаючи науково-методичні підходи до організації навчання вчителів географії до професійної діяльності в умовах профільної школи визначив уміння, якими повинен володіти вчитель географії, що працює у профільній школі [13].

О.Тімець аналізуючи проблему перегляду основних положень фахової освіти вчителя географії, доводить, що поруч із виконанням загальних завдань необхідно розвивати його планетарне мислення, адже час об'єктивно вимагає зміни ролі й місця вчителя в навчальному процесі. Автор окреслює чинники, які впливають на формування планетарного типу мислення вчителя географії, зокрема зміну сучасних даних про географічні об'єкти, явища, фізико-географічні й суспільно-економічні відносини в системі «людина - суспільство - природа»; появу світових інформаційних систем; зміну типу соціокультурної комунікації та людського розвитку; тенденцію виховання покоління технічно мислячих спеціалістів без міцних моральних, етичних, історико-культурних підвалин тощо [11].

Важливим для розуміння історичного становлення професійної підготовки майбутнього вчителя географії є робота А.Розсохи, в якій проаналізовано й узагальнено професійно-педагогічну підготовку майбутніх вчителів географії у 1988–1917 рр. за умов університетської освіти вказаного періоду. Автором охарактеризовано період зародження самостійних кафедр географії в університетах. Відзначено прогресивний розвиток вищої освіти, поглиблене вивчення природничих і суспільних наук після революції 1905 р., вирішення питань розвитку шкільної географії та підготовки майбутніх вчителів географії, зокрема через проведення з'їзду викладачів природничих наук

та засідання товариства природознавців у цей період. Розглянуто стан викладання географічних дисциплін на природничих факультетах університету Св. Володимира (м. Київ), Харківського та Новоросійського університетів, які на початку ХХ ст. зосередили підготовку вчителів географії для шкіл України. А.Розсохою акцентовано увагу на навчальних програмах з географії фізико-математичного факультету Київського університету, діяльності його географічного кабінету. Зазначено максимальне поєднання наукової та спеціальної підготовки майбутнього вчителя географії в Харківському університеті, глибoku теоретичну та практичну його підготовку в Новоросійському університеті, про що свідчить аналіз навчальних планів, програм і звітів університету за 1903 - 1915 рр. [8–9].

І.Тертична висвітлює питання роль учителя у процесі організації допрофільного навчання географії та вивчення географії в старшій школі. Характеризує нову програму курсу за вибором для учнів старших класів «Основи геоінформаційних систем і технологій» тощо [10].

О.Бондаренко формулює вимоги висунуті до особистості випускника географічного факультету педагогічного ВНЗ щодо «культури економічного мислення». Автор вказує, що – це соціально обумовлений рівень розвитку особистості майбутнього вчителя географії, який поєднує в собі такі компоненти: спеціальні економічні знання; якості економічного мислення та свідомості, економічну поведінку [1]. Тобто мова фактично йде про формування економічної компетентності майбутнього вчителя географії.

Актуальні питання підготовки вчителя географії в класичному університеті розглядає В.Лунячек. Зокрема висвітлюються питання педагогічної підготовки вчителів географії в умовах класичного університету. Надаються пропозиції щодо загального удосконалення професійної підготовки вчителів-предметників. Значна увага приділена викладанню таких навчальних дисциплін, як «Педагогічний менеджмент» і «Моніторинг якості освіти», де значна увага приділяється питанням оцінювання якості надання освітніх послуг [5].

Проведений нами аналіз дисертаційних досліджень щодо підготовки майбутнього вчителя географії свідчить, що за роки незалежності України кількість їх є доволі обмеженою. Серед таких робіт слід назвати дослідження М.Криловця у якій розроблено методичну систему підготовки майбутніх вчителів географії. Автором проведено теоретико-методологічний аналіз навчального процесу вищої педагогічної школи України й обґрунтовано необхідність модернізації методичної підготовки майбутніх учителів географії. З використанням методології системного підходу розроблено модель ступеневої методичної підготовки майбутнього вчителя географії за сучасних умов неперервної педагогічної освіти. Визначено основні напрями розвитку системи методичної підготовки майбутніх учителів географії за умов подальшого удосконалення структури вищої педагогічної освіти і з урахуванням сучасних державотворчих процесів [4].

У дисертації С.Мантуленко розглядається процес формування готовності майбутніх вчителів географії

до профільного навчання старшокласників. Автором ґрунтовно розглянуто дефініцію поняття «готовність» щодо вчителя географії, що сприяє розумінню можливості вирішення проблеми вимірювання результатів його практичної діяльності [6]. Ґрунтовним є дослідження О.Тімець щодо теорії і практики формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки. Науковець зосереджує увагу на професійній підготовці майбутнього вчителя географії, бо саме він створює підґрунтя для формування наукової картини світу в свідомості покоління, яке підрастає, розвиває географічне мислення школярів, їхнє вміння виявляти та аналізувати певні закономірності й причинно-наслідкові зв'язки між різними природними та соціальними процесами і явищами, долучає учнів до культурних надбань рідного краю й держав світу, надає знання й уміння, які виконують посутню роль у житті людини та стимулом поповнення яких слугує внутрішня мотивація особистості. Як ключова фігура в цьому процесі, учитель географії повинен мати глибокі географічні знання, бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових реалій, оперувати інформацією, бути комунікабельним, уміти ухвалювати рішення, що здебільшого формується під час його навчання у ВНЗ. О.Тімець охарактеризовані вимоги до формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії як пріоритетне завдання суспільства [12].

Разом із тим слід наголосити, що більшість захищених дисертацій де розглядаються професійні аспекти діяльності вчителя географії і його підготовки, стосуються краєзнавчої і екологічної тематики і проблем підвищення кваліфікації вчителів географії в умовах післядипломної освіти. Крім того, є очевидним той факт, що більшість авторів не проводить порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх вчителів географії в умовах класичних і педагогічних університетів, які мають суттєві особливості. Акцент робиться на теоретичних аспектах підготовки майбутнього вчителя географії, залишаючи поза увагою практичну складову професійної підготовки.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є висвітлення позиції автора щодо використання основних методологічних підходів в процесі формування інтегральної компетентності майбутнього вчителя географії в умовах навчання у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу.

Проведений нами в процесі роботи аналіз свідчить, що значна частина майбутніх вчителів географії готується сьогодні в умовах класичних університетів. Разом із тим, існують принципові відмінності в підготовці майбутніх вчителів географії в класичних і педагогічних університетах, що свідчить про певну методологічну не узгодженість цього процесу.

Проведемо порівняльне дослідження на прикладі навчальних планів підготовки магістра за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» в магістратурі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (табл.1; 4) і магістратурі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (табл.2–4.).

Таблиця 1. Нормативні навчальні дисципліни в магістратурі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія)

Назва дисципліни	Кількість кредитів ECTS	Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Нормативні навчальні дисципліни					
Педагогіка	4	120	20	20	80
Психологія	3	90	10	20	60
Філософія освіти	3	90	16	14	60
Іноземна мова	3	90	0	30	60
Заповідна справа	4	120	22	18	80
Економіка природокористування	4	120	20	20	80
Ландшафтознавство	4	120	24	16	80
Моделювання і прогнозування стану довкілля	4	120	22	18	80
Географія туризму	4	120	20	20	80
Мінерально-сировинні ресурси України	5	150	26	24	100
Рейнжинерінг довкілля	4	120	22	18	80
Географічні аспекти бізнесу і підприємництва	4	120	20	20	80
Усього	46	1380	222	238	920

Таблиця 2. Нормативні навчальні дисципліни в магістратурі Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія), (без урахування практик)

Назва дисципліни	Кількість кредитів ECTS	Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Нормативні навчальні дисципліни					
Глобальні проблеми сучасності	3	90	24	12	54
Психологія і педагогіка профільної середньої освіти	3	90	24	12	54
Синергетика глобальних систем і процесів	10	300	46	34	220
Людина і природа	5	150	22	11	117
Теорія і методологія наук про Землю	4	120	24	24	72
Усього	25	750	140	93	517

Таблиця 3. Дисципліни за вибором в магістратурі Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія).

Назва дисципліни	Кількість кредитів ECTS	Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Нормативні навчальні дисципліни					
Педтехнології профільної середньої освіти	4	120	24	12	84
Практикум: прикладні географічні дослідження	4	120	24	12	84
Організація туристичної діяльності	4	120	22	11	87
Педагогічний менеджмент	4	120	11	11	98
Сучасні освітні технології	4	120	24	12	84
Основи ГІС-аналізу	4	120	24	12	84
Туристське природокористування	4	120	22	11	87
Моніторинг і управління якістю освіти	4	120	11	11	98
Тематичне картографування/ Теорія геозображень	4	120	11	22	87
Управління науковими проектами / Методика науково- педагогічних досліджень	4	120	12	24	84
Усього	40	1200	185	138	877

Їх змістовне наповнення і кількість суттєво не співпадає, а введення окремих загальних дисциплін викликає питання, якщо взяти до уваги навчальний

план підготовки бакалавра. Ще більш неузгодженою є ситуація з вибірковими навчальними дисциплінами. Якщо в ХНУ імені В.Н.Каразіна цей цикл переважно

представлений географічними дисциплінами (табл.3), то у ХНПУ імені Г.С.Сковороди це дисципліни суто історичної направленості (60 кредитів). Це мотивується тим, що значна кількість випускників педагогіч-

ного університету працюють у сільських школах і викладають декілька споріднених предметів.

Принципово різною є і ситуація з організацією практичної підготовки студентів (табл.4).

Таблиця 4. Порівняння практичної складової підготовки магістрів за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія)

ХНПУ імені Г.С.Сковороди	Кількість кредитів ECTS		ХНУ імені В.Н.Каразіна
Педагогічна практика у загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладах	6	5	Науково-педагогічна практика
Науково-педагогічна практика у ВНЗ	4,5	6	Виробнича (педагогічна) практика
Науково-дослідна практика	4,5	10	Переддипломна практика
Усього	15	21	

Розглянемо проведене порівняння з позицій системного і компетентнісного підходів. Випускник магістратури за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» повинен бути носієм певної інтегральної компетентності, яка, відповідно, складається з низки загальних і спеціальних компетентностей. Ці компетентності формуються за результатами засвоєння певних навчальних предметів і в процесі практичної підготовки.

Разом із тим, із наведеного в таблицях 1–4 матеріалу є очевидним, що перелік компетентностей, що формуються в магістратурі педагогічного і класичного університетів є принципово відмінним. Якщо у циклі обов'язкової професійної підготовки це відбувається частково, то в циклі вибіркової дисципліни ситуація значно складніша. Частина спеціальних географічних компетентностей, що повинні формуватися при його засвоєнні студентами педагогічних університетів, практично відсутня (за рахунок заміни географічних дисциплін – історичними). Таким чином, ми маємо принципово різний кінцевий результат і принципово різні (як підсумок) інтегральні компетентності майбутнього вчителя географії.

Слід наголосити, що при формуванні інтегральної компетентності майбутнього вчителя географії не відбувається створення відповідної компетентнісної моделі, як результату декомпозиції відповідної педагогічної системи, що веде до певного волюнтаризму у підготовці фахівців за цим напрямом. З нашої точки зору це веде до суттєвих методологічних проблем у професійній підготовці майбутнього вчителя географії, порушує логіку формування навчальних планів і програм підготовки у ВНЗ, їх ситуативності і кон'юктурності.

Якщо у попередні роки це можна було частково пояснити тим, що класичні університети переважно готували фахівців фактично за подвійною спеціальністю 106 «Географія», то в сьогоденні умовах створення єдиної комплексної компетентнісної моделі за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» є нагальною потребою часу.

Виходячи із викладеного вище, слід запропонувати такий алгоритм створення компетентнісної моделі магістра:

1. Створення робочих груп із представників вищої і загальної середньої освіти.

2. Складання переліку компетентностей з географії, якими повинен володіти випускник закладу загальної середньої освіти.

3. Складання переліку предметів, засвоєння яких у ВНЗ дозволить формувати наведені у п.2 компетентності.

4. Деталізація теоретичної і практичної складової компетентностей з метою повноцінного розуміння, які складові компетентностей формуються під час теоретичних занять, а які під час проведення різноманітних практик, для проведення яких у навчальному плані виділено значну частину кредитів.

5. Сформулювати компетентності, якими повинен оволодіти випускник магістратури додатково до тих, що формуються в процесі засвоєння географічних дисциплін (педагогічна, ІТ-компетентність, науково-дослідна компетентність тощо).

6. Створити комплексну компетентнісну модель магістра з деталізацією окремих компетентностей, що входять до її складу.

7. Розробити навчальний план і програму підготовки майбутнього вчителя географії на основі компетентнісної моделі.

8. Розробити критерії і показники, що можуть бути використані для оцінювання професійної компетентності майбутнього вчителя географії за результатами навчання в магістратурі.

9. Розробити інструментарій для вимірювання кожного показника в межах критерію.

10. Автоматизувати процес вимірювання за рахунок використання сучасних ІТ-технологій.

11. Розробити індивідуальну траєкторію навчання кожного магістра, довести її до споживача освітньої послуги на початку процесу навчання і відстежувати до отримання позитивного кінцевого результату. Максимально використовувати в цьому процесі можливості мобільності студентів як в Україні, так і за її межами.

Разом із тим, найбільш складною проблемою вбачається проведення узгодженої політики ВНЗ, що готують сьогодні майбутніх вчителів географії. Адміністративні методи, які використовувалися у недавньому минулому не дадуть бажаних результатів. Ці питання повинні вирішуватися на регулярних комунікативних заходах відповідної професійної спільноти. Для стимулювання єдиної узгодженої політики у підготовці майбутніх вчителів географії, як і інших вчителів-предметників потрібно активно запроваджувати процес сертифікації вчителів, що передбачено сьогодні нормами Закону України «Про освіту», активно залучати до нього знов таки професійну спільноту тощо [7].

Слід також наголосити на тому, що процес формування інтегральної компетентності магістра фактично

не бере до уваги його вікові особливості, що потребує застосування андрагогічного підходу у підготовці фахівців. Це повинно стосуватися в першу чергу методів формування компетентностей на базі урахування попереднього життєвого і виробничого досвіду здобувачів магістерського ступеня (особливо за заочною формою навчання).

Сьогодні навчальний процес у магістратурі потрібно максимально технологізувати. Однак, як уже наголошувалося вище, алгоритми формування професійної компетентності кожної особистості, повинні бути максимально індивідуалізовані.

Виходячи з викладеного вище, можна зробити **висновки**, що:

1. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя географії повинні формуватися виходячи з глобальних тенденцій у розвитку географічної освіти з урахуванням національної специфіки.

2. Підготовка майбутнього вчителя географії повинна базуватися на відповідній компетентній моделі, в процесі побудови якої повинні бути застосовані в першу чергу системний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, андрагогічний та технологічний підходи.

3. У межах запровадження в життя компетентної моделі майбутнього вчителя географії необхідно проводити узгодження її змістовного і технологічного наповнення між фахівцями класичних і педагогічних університетів, що не тільки поліпшить якість підготовки фахівців, а й сприятиме їх ефективній виробничій діяльності в закладах освіти.

4. Значної уваги потребує практична складова підготовки майбутнього вчителя географії, тому що саме під час її формування відбувається становлення майбутнього вчителя як особи, що спроможна передати свій практичний географічний досвід учням за геологічним, картографічним, метеорологічним та іншими напрямками.

5. Окрему увагу необхідно приділити створенню індивідуальних траєкторій розвитку майбутніх вчителів географії з урахуванням як зовнішніх вимог, так і очікувань кожної особистості.

Перспективи подальших досліджень. До перспективних напрямів досліджень даної проблематики ми відносимо розробку педагогічних технологій формування окремих спеціальних компетентностей майбутніх вчителів географії в процесі професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О.В. Формування культури економічного мислення майбутніх учителів географії як педагогічна проблема / О.В.Бондаренко // Педагогіка вищої та середньої школи: зб.наук. пр. – Вип.32.–С. 277–281.
2. Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2017/12/29/kontseptsii-rozvitku-pedagogichnoi-osviti-12-17-go.doc>
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
4. Криловець М. Г. Система методичної підготовки майбутніх учителів географії : дис... д-ра наук: спец. 13.00.02 – Теорія і методика навчання географії / М.Г.Криловець; Інститут педагогіки АПН України. – Київ., – 397 с.
5. Луначек В.Е. Актуальні питання підготовки вчителя географії в класичному університеті / В.Е.Луначек // Освіта на Луганщині. – 2013. - №1 (38). – С.148-154.
6. Мантуленко С.В. Формування готовності майбутніх учителів географії до профільного навчання старшокласників: дис... канд., пед. наук: спец. 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / С.В.Мантуленко; Кіровоградський державний педагогічний ун-т імені Володимира Вінниченка. – Кіровоград, 2014. – 200с.
7. «Про освіту» Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
8. Розсоха А. Становлення системи професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів географії в Україні (1888–1917 рр.) / А.Розсоха // Рідна школа. – 2008. – №10. – С.64–67.
9. Розсоха А. Кафедра географії: особливості становлення і перспективи майбутнього вчителя географії / А.Розсоха // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім.Г.Сковороди»: наук.-теор. зб. – 2008. – Вип.14. – С.211–215.
10. Тертична І.П. Шкільна географічна освіта у 2011–2012 навчальному році / І.П.Тертична // Наша школа. – 2011. – №4. – С.164–167.
11. Тімець О. Розвиток планетарного мислення майбутнього вчителя географії як основи його професійного становлення / О.Тімець // Рідна школа. – 2008. – № 11. – С.55–57.
12. Тімець О.В. Теорія і практика формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки. : дис...д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / О.В.Тімець; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2011. – 487 с.
13. Топузов О. Науково-методичні підходи до організації навчання вчителів географії для професійної діяльності в умовах профільної школи / О.Топузов, Т.Назаренко // Рідна школа. – 2012. – № 10. – С.3–7.

REFERENCES

1. Bondarenko O.V. Formuvannya kultury ekonomichnoho myslennia maibutnix uchyteliv heohrafii yak pedahohichna problema / O.V.Bondarenko // Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly: zb.nauk. pr. – Vyp.32.–S. 277–281.
2. Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity v Ukraini (proekt) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2017/12/29/kontseptsii-rozvitku-pedagogichnoi-osviti-12-17-go.doc>
3. Kremen V. H. Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty / V. H. Kremen. – K. : Hramota, 2005. – 448 s.
4. Krylovets M. H. Systema metodychnoi pidhotovky maibutnix uchyteliv heohrafii : dys... d-ra nauk: spets. 13.00.02 – Teoriia i metodyka navchannia heohrafii / M.H.Krylovets; Instytut pedahohiky APN Ukrainy. – Kyiv., – 397 s.
5. Lunyachek V.E. Aktualni pytannia pidhotovky vchytelia heohrafii v klasychnomu universyteti / V.E.Lunyachek // Osvita na Luhanshchyni. – 2013. - №1 (38). – S.148-154.

6. Mantulenko S.V. Formuvannya hotovnosti maibutnikh uchyteliv heohrafii do profilnoho navchannia starshoklasnykiv: dys... kand.. ped. nauk: spets. 13.00.04 – Teoriia i metodyka profesiinoi osvity / S.V.Mantulenko; Kirovohradskiy derzhavnyi pedahohichnyi un-t imeni Volodymyra Vynychenka. – Kirovohrad, 2014. – 200s.
7. «Pro osvitu» Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
8. Rozsokha A. Stanovlennia systemy profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv heohrafii v Ukraini (1888–1917 rr.) / A.Rozsokha // Ridna shkola. – 2008. – №10. – S.64–67.
9. Rozsokha A. Kafedra heohrafii: osoblyvosti stanovlennia i perspektyvy maibutnoho vchytelia heohrafii / A.Rozsokha // Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im..H.Skovorody»: nauk.-teor. zb. – 2008. – Vyp.14. – S.211–215.
10. Tertychna I.P. Shkilna heohrafichna osvita u 2011–2012 navchalnomu rotsi / I.P.Tertychna // Nasha shkola. – 2011. – №4. – S.164–167.
11. Timets O. Rozvytok planetarnoho myslennia maibutnoho vchytelia heohrafii yak osnovy yoho profesiinoho stanovlennia / O.Timets // Ridna shkola. – 2008. – № 11. – S.55–57.
12. Timets O.V. Teoriia i praktyka formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia heohrafii u protsesi profesiinoi pidhotovky. : dys...d-ra ped. nauk: spets. 13.00.04 – Teoriia i metodyka profesiinoi osvity / O.V.Timets; Cherkaskyi natsionalnyi universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho, 2011. – 487 s.
13. Topuzov O. Naukovo-metodychni pidkhody do orhanizatsii navchannia vchyteliv heohrafii dlia profesiinoi diialnosti v umovakh profilnoi shkoly / O.Topuzov, T.Nazarenko // Ridna shkola. – 2012. – № 10. – S.3–7.

The methodological component of the integrated competence formation of the future geography teacher

K. B. Borysenko

Abstract. This work considers the problems of forming the professional competence of the future geography teacher in the conditions of the magistracy. It is proved that in modern conditions this process should take place based on a competent model creation of a specialist considering general scientific and specific scientific approaches, such as systemic approach, competence approach, andragogical approach, etc. The paper compares master's curricula in the specialty 014 «Secondary education (Geography)» of the classical and pedagogical universities to highlight contradictions in the training of specialists in the same specialty in different higher educational institutions. Ways to solve this urgent problem are suggested. The algorithm of the competence model creation of the master's degree is developed and presented. The necessity of individualization of the training as an important condition for providing high-quality educational services to the customers is emphasized. Attention is paid to the formation of competences of the future geography teacher in the process of production and pedagogical practices.

Keywords: higher education institution, competence model, future geography teacher, professional competence, university.

Методологическая составляющая формирования интегральной компетентности будущего учителя географии

Е. Б. Борисенко

Аннотация. В работе рассматриваются проблемы формирования профессиональной компетентности будущего учителя географии в условиях магистратуры. Доказано, что в современных условиях этот процесс должен происходить на основе создания компетентностной модели специалиста с учетом общенаучных и конкретно научных подходов, в частности системного, компетентностного, андрагогического и др. В работе проведено сравнение учебных планов магистратуры по специальности 014 «Среднее образование (География)» классического и педагогического университетов с целью освещения противоречий в подготовке специалистов по одной и той же специальности в разных высших учебных заведениях, предложены пути решения этой насущной проблемы. Разработан и представлен алгоритм создания компетентностной модели магистра, подчеркнута необходимость индивидуализации обучения как важного условия предоставления качественных образовательных услуг заказчикам. Особое внимание уделено формированию компетентностей будущего учителя географии в процессе производственных и педагогических практик.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, компетентностная модель, будущий учитель географии, профессиональная компетентность, университет.